

ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLİŞKİN SINIRIN AŞILMASI SUÇU

Offence of Exceeding The Limits of Authorisation For Use of Force

İsmail Turgut KILDAN*

Oktay BAHADIR**

ÖZET

Zor kullanma, kişilerin kendisine ve çevresine zarar vermesini engellemek, kanunların emrettiği kurallara uyulmasını temin etmek, temel hak ve özgürlüklerden herkesin eşit şekilde istifade etmesini sağlamak amacıyla kanunla verilen yetkiye dayanılarak usulüne uygun güç kullanılmasıdır. Kanun koyucu, bu amaçları gerçekleştirmek için bazı kamu görevlilerine zor kullanma yetkisi vermiştir. Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri görevlerini yaparlarken, zora başvurmadan önce mümkün olduğu kadar şiddet içermeyen araçları kullanmalıdır. Ancak bu araçların etkisiz kalması halinde zor kullanılmalıdır. Görevin yerine getirilmesi sırasında zor kullanmaktan başka bir çözüm yolu kalmamalıdır. Diğer bir ifadeyle zor kullanma, adeta “tek çare” olmalıdır. Kullanılan zor da, hedeflenen amacı gerçekleştirmek için “kesinlikle gerekli olandan daha fazla” olmamalıdır. Orantısız (aşırı) güç kullanılmasının yaptırımı, “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” başlıklı TCK’nın 256. maddesinde düzenlenmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için; failin zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi olması, zor kullanma yetkisinin kullanılmasını gerektirecek bir nedenin bulunması, kullanılan zorun kamu görevlisinin görevi sırasında ve görevinin gereği olması, görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması ve bu zor kullanımının kasta dayanması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bu makalede, öncelikle zor kullanma kavramı ve koşulları incelenmiş, daha sonra TCK’nın 256. maddesinde düzenlenen “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçunun unsurları öğretideki farklı görüşler ve Yargıtay kararları ile birlikte ele alınmıştır. Ayrıca, yeri geldiğinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin konuya ilişkin içtihatlarına da değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zor kullanma, sınırın aşılması, zorunluluk, orantılılık, kanunilik

* Bozüyük Cumhuriyet Savcısı, ismail.turgut.kildan@adalet.gov.tr *

** Adalet Bakanlığı UHİGM İnsan Hakları Daire Başkanlığı Hâkimi, ab101403@adalet.gov.tr

ABSTRACT

Use of force is using force in accordance with the procedure based on the authority given by the law for the purpose of preventing persons to harm themselves and the people around them, securing compliance with the rules ordered by the law, ensuring that the fundamental rights and freedoms are benefited equally. The legislative entrusts some public officials to use force to realise these goals. Before the public officials authorised to use force resort to use of force when performing their duties, they must, as far as possible, use the means that do not contain violence. However, force must be used in the case when these means become ineffective. There must be no other solution than using force during performing the duty. In other words, use of force must become merely the “sole remedy”. Used force must be “no more than absolutely necessary” to realise the targeted aim. Sanction of disproportionate (excessive) use of force is regulated under article 256 of the Turkish Criminal Code titled “Exceeding the Limits of Authorisation for Use of Force”. In order that this offence to occur, it is necessary for the conditions to take place together that the perpetrator must be a public official having the authority for use of force, there should be a reason necessitating the use of the authority for use of force, the force used must be during the duty and in the line of duty of the public official, force exceeding the measure required by the duty must be used and this use of force must be based on intention.

In this article, particularly notion of use of force and its conditions are examined. Then, elements of the offence of “Exceeding the Limits of Authorisation for Use of Force” regulated under article 256 of the Turkish Criminal Code are discussed together with different views in the doctrine and judgments of the Court of Cassation. Furthermore, when appropriate, case law of the European Court of Human Rights with regard to the matter is also mentioned.

Keywords: Use of force, exceeding limits, obligation, proportionality, legality

GİRİŞ

Toplumsal güvenliğin sağlanması için öncelikle önleyici görevlerin yerine getirilmesi ve bundan sonuç alınamaması halinde ise suçla mücadele etmeleri konusunda zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlilerine yeterli ve etkili yetkilerin tanınması gerekmektedir. Ancak bu yetkilerin yerinde kullanılmaması, çağımızın vazgeçilmez evrensel değeri olan insan haklarının ihlaline neden olmaktadır. Ortada, bir taraftan insan hak ve özgürlüklerinin kullanılabilmesi için kamu güvenliğini sağlama ve suçla mücadele etme zorunluluğu varken diğer taraftan da bu mücadele yapılırken aynı hak ve özgürlüklerin tehlike altında olması gibi girift

ve/veya paradoksal bir konu bulunmaktadır.¹ Bu nedenle kolluğa yetki verilirken bireylerin özgürlükleri ile toplumun güvenliğini dengede tutacak bir yaklaşım sergilenmelidir. “Ya özgürlük, ya güvenlik” değil “özgürlük içinde güvenlik” sağlanmalıdır.²

Zor kullanma, özellikle de bu yetki kapsamında silah kullanma, eskiden beri kolluğun en fazla tartışılan yetkilerinden olmuştur. Kolluk, özellikle bazı toplumsal olaylar sırasında aşırı güç kullandığı gerekçesiyle sıklıkla eleştirilmiştir. Ancak bazen de şartları olduğu halde kolluğun bu yetkisini kullanmaktan kaçındığı, bu nedenle görevini ihmal ettiği iddia edilmiştir. Bu yetkinin kullanılmasının şartlarını ve sınırlarını titizlikle tespit etmek, insan haklarına saygılı hukuk devletinin tesisi açısından bir zorunluluktur.

Mevzuatımızda kolluğun zor kullanma yetkilerine ilişkin kanun ve yönetmeliklerde ayrı ayrı bir çok hüküm bulunmaktadır. Bu kapsamda örneğin, 2559 sayılı Polis Vazife Salahiyet Kanunu’nun 16. maddesi, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu’nun 4. maddesi, 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 23. maddesi, 1481 sayılı Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun’un 1. ve 2. maddeleri, Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği’nin 4. maddesi, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’nun 11. maddesi, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin 38., 39. ve 40. maddeleri, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun Ek 2. maddesi, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 24. maddesi, 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nun 5. maddesi, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu’nun 5. maddesi, 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkındaki Kanun’un 33. maddesi, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 22. maddesi, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un 7. maddesi, 1721 sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun’un 8. maddesi, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 78. maddesi ve 442 sayılı Köy Kanunu’nun 77. maddesi kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkilerine ilişkin hükümleri içermektedir. Bu ve benzeri mevzuatla zor kullanma yetkisi verilen kamu görevlileri, görevlerini ifa ederlerken kişiler üzerinde görevlerinin gerektirdiği ölçünün dışında kasten zor kullanması durumunda “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçundan cezalandırılacaktır.

¹ ERYILMAZ Mesut Bedri/BOZLAK Ayhan, **Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 83, Temmuz-Ağustos 2009, s. 223

² YENİSEY Feridun, **Kolluk Kanunu Nasıl Olmalıdır?**, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Legal Yayıncılık, İstanbul Yaz 2007, Yıl: 4, Sayı: 11, s.11

“Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” başlıklı TCK’nın 256. maddesi “*Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*” hükmünü içermektedir. Görüldüğü üzere kolluk görevlileri, görevlerinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması hâlinde TCK’nın 86. ve/veya 87. maddelerine göre cezalandırılacaktır.

Bu makalede, öncelikle zor kullanma yetkisinin teorik çerçevesi ele alındıktan sonra bir suç tipi olarak “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçunun unsurları incelenecektir.

I. ZOR KULLANMA KAVRAMI VE KOŞULLARI

A. Zor Kullanma Kavramı

Zor kullanma, kişilerin kendisine ve çevresine zarar vermesini engellemek, yasaların emrettiği kurallara uyulmasını temin etmek, temel hak ve özgürlüklerden herkesin eşit şekilde istifade etmesini sağlamak amacıyla yetkili zabitanın usulüne uygun güç kullanmasıdır.³ Diğer bir deyişle zor kullanma, kişilerin kendilerine düşen belirli bir yükümlülüğün gereklerine uygun davranmamaları halinde, bu yükümlülüğün gereklerine uygun davranmalarını sağlamak amacıyla ve ancak kanunla verilen yetkiye dayalı olarak güç kullanılmasıdır.⁴

Mevzuatımızda zor kullanma kavramından ne anlaşılması gerektiği hususunda kolluk görevlilerinin tamamını kapsayan bir düzenleme bulunmamaktadır. Sadece Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16/2. maddesinde polisin zor kullanma yetkisi kapsamında, bedenî kuvvet, maddî güç ve silah kullanabileceği belirtilmiştir. PYSK’nın 16/3. maddesine göre bedenî kuvvetin, polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü; maddî gücün ise polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını ifade ettiği belirtilmiştir.

Kişilerin beden bütünlüğüne ve yaşama haklarına zarar verebilecek her

3 KARAGÖZ Ahmet, *Özel Güvenlik Kuruluşları Eğitimi, Görev ve Yetkileri*, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005, s.56

4 ÖZGENÇ İzzet; “*Kolluk Görevlilerinin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi*”, Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri- II, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008, s. 208; ÖZGENÇ İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, 2. Bası, s.288

türlü bedeni kuvvet, eşya ve/veya silah “zor kullanma” kapsamında değerlendirilmelidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 2. maddesindeki “zor kullanma” kavramının yalnızca silah ya da fiziksel şiddet kullanılmasıyla sınırlı olmadığını, bir araçla barikatın yıkılmasında olduğu gibi potansiyel öldürücü uygulamaları kapsayacak nitelikte olduğunu belirtmiştir.⁵

Kolluk görevlilerinin, zor kullanma tedbirlerinden hangisine başvurabileceği tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre değişiklik gösterecektir. Örneğin orman muhafaza memurlarının 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 78. maddesindeki şartların gerçekleşmesi halinde, silah kullanma yetkileri bulunmaktadır. Ancak görevleri gereği bazı durumlarda zor kullanma yetkisi bulunan belediye zabıta memurlarının silah bulundurma, taşıma ve kullanma yetkileri bulunmamaktadır. Bu nedenle somut olayda kullanılan zor kullanma tedbirinin hukuka uygun olup olmadığı veya zor kullanılırken sınırın aşılıp aşılmadığı hususu belirlenirken, kolluk görevlilerinin tabi olduğu mevzuat hükümleri uyarınca zor kullanma tedbirini kullanmaya yetkili olup olmadığı tespit edilmelidir.

B. Zor Kullanmanın Koşulları

1. Kanunilik

Kişilere karşı zor kullanılması, Anayasanın garantisi altında bulunan kişi haklarına büyük bir kısıtlama niteliğindedir.⁶ Temel hak ve özgürlüklere, insan onuruna, beden bütünlüğüne ve yaşama hakkına müdahaledir. Bu nedenle kanun ile açıkça düzenlenen bir yetkinin şartlarının oluşması halinde zor kullanılabilir.⁷ Bu durum “kanunilik” ilkesinin bir sonucudur. Kanunilik ilkesi; zor kullanacak görevliye kanunla zor kullanma yetkisinin tanınmış olmasını, görevin konusunun yasa bakımından zor uygulanması gereken nitelikte olmasını ve yasalarda belirtilen usul ve esaslara uyulmasını kapsamaktadır.⁸

Devletin kişilerin beden bütünlüğünü ve yaşamını koruma konusundaki öncelikli görevi, uluslararası standartlar ışığında, özellikle kolluğun zor

5 McShane-Birleşik Krallık Kararı, 43290/98, 28 Mayıs 2002; Makalede geçen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararları, ayrıca atıf yapılanlar dışında, Mahkeme’nin resmi internet sitesi olan <http://hudoc.echr.coe.int> adresinden temin edilmiştir.

6 YENİSEY Feridun, **Kolluk Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2009, s.105

7 ALÇALAR Mustafa, **Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi**, Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s.89. (<http://tez2.yok.gov.tr/>)

8 TEZSEVER Serhat, **Polisin Yetkileri**, 3. Baskı, İstanbul 1993, s.99

ve ateşli silah kullanabileceği sınırlı durumları tanımlayarak, uygun bir yasal ve idari çerçeveyi oluşturmaktır.⁹ Ulusal mevzuat, AİHS'nin 2. maddesinden içtihat yoluyla türetilen “katı (sıkı) orantılılık” ilkesine uygun olarak, ateşli silah kullanılmasını somut olayın titizlikle değerlendirmesine bağlı hale getirilmelidir.¹⁰ Ayrıca, polis operasyonlarını düzenleyen ulusal hukuk, keyfiliğe ve gücün kötüye kullanımına ve hatta önlenabilir kazalara karşı, yeterli ve etkili bir koruyucu sistem öngörmelidir.¹¹

AİHM ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi (Komite), devlet görevlileri tarafından ölümcül güç, özellikle de ateşli silah kullanılması konusunda yaşama hakkı için tehlike arz eden yetersiz düzenlemelerle ilgili endişelerini ifade etmiştir. Komite, Romanya hakkında; “Polis tarafından ateşli silah kullanılması, kişi güvenliği ve yaşama hakkı ihlallerini önleyecek şekilde düzenlenmelidir.”; Portekiz hakkında; “polisin ateşli silah kullanmasıyla ilgili düzenlemeler, Birleşmiş Milletler Kolluk Görevlileri (Law Enforcement Officials) Tarafından Zor ve Silah Kullanmasına Dair Temel İlkeleri (BM İlkeleri) ile uyumlu değildir.” şeklinde ifadeler kullanmıştır.¹²

Ölümcül zor kullanılması ile ilgili iç mevzuattaki yetersizliklerin 2. maddenin ihlali anlamına geleceği Makaratzis-Yunanistan davasında AİHM tarafından teyit edilmiştir. Bu davada Mahkeme, ayrıca, o zaman yürürlükte bulunan iç hukukun polisin ateşli silah kullanması konusunda yeterli güvence sağlamadığını saptamıştır.¹³ Buradan, devlet görevlileri tarafından öldürülme olaylarında iç yargısal sistemin eksikliği ve gerçekleri ortaya çıkarmada yetersizliği konusunun Mahkeme tarafından

⁹ Giuliani ve Gaggio-İtalya Kararı, [BD], 23458/02, 24 Mart 2011, p. 209 (Bu karar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları-20 Seçme Karar kitabından alınmıştır. ELBAN Hasan Kemal (Çeviren), **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları-20 Seçme Karar**, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi, T.C. Yargıtay Başkanlığı, Şen Matbaa, Ankara 2011; Bakan-Türkiye Kararı, 50939/99, 12 Haziran 2007, p. 49; Makaratzis-Yunanistan Kararı, [BD], 50385/99, 20 Aralık 2004, p. 57-59;

¹⁰ Hamiyet Kaplan vd.-Türkiye Kararı, 36749/97, 13 Eylül 2005, p. 47; Nachova vd.-Bulgaristan Kararı, [BD], 43577/98 ve 43579/98, 06 Temmuz 2005, p. 96; Giuliani ve Gaggio-İtalya Kararı, p. 209

¹¹ Makaratzis-Yunanistan Kararı, p. 58; Giuliani ve Gaggio-İtalya Kararı, p. 209; Hamiyet Kaplan vd.-Türkiye Kararı, p. 48

¹² KRATOCHVIL Jan, **The Right to Life in the Perspective of the Human Rights Committee and the European Court of Human Rights**, 2006, s.5, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=951225, Erişim Tarihi: 03.03.2012

¹³ KORFF, Douwe, **The Right to Life, Council of Europe**, Belçika 2006, s. 25-26; Makaratzis-Yunanistan Kararı, [BD], 50385/99, 20 Aralık 2004

inceleneyeceği anlaşılmaktadır.¹⁴ Mahkeme, Nachova-Bulgaristan davasında, ateşli silah kullanılması hakkındaki düzenlemelerin, küçük bir kabahat için yapılan yakalama sırasında bile öldürücü güç kullanılmasına izin vermesi nedeniyle yaşamdan keyfi yoksun bırakmayı önleyebilecek açık koruyucu hükümler içermeyen Bulgar mevzuatını yetersiz bulmuştur. Mahkeme, bu davada, ateşli silah kullanılmasıyla ilgili yetersiz düzenlemenin tek başına Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlali anlamına gelebileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca, yasal sistemin “katı orantılılık” ilkesini içermesi ve BM İlkelerine dayanması gerektiğine işaret etmiştir. Bu gerekçelerle, Bulgaristan'ın Sözleşme'nin 2. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir.¹⁵

AİHM'nin kolluğun zor kullanma yetkisi ile ilgili Türk mevzuatı hakkında verdiği kararlar da bulunmaktadır. Mahkeme, Erdoğan vd.-Türkiye Kararında, aynı şekilde, 1934 tarihli Türk mevzuatını (2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu) kusurlu bulmuştur. Mahkeme'ye göre bu Kanun, bir polis memurunun sonuçlarından sorumlu olmadan ateşli silah kullanabileceği çok çeşitli durumlara yer vermiştir. Bu yasal çerçeve, günümüz Avrupa demokratik toplumlarında gerek görülen yaşama hakkını “kanunen” koruma düzeyini sağlamak konusunda yeterli gözükmemektedir. Yürürlükteki sistem, kanunu uygulayan kolluk görevlilerine barış zamanında tehlikeli şüphelilerin yakalanmalarında zor kullanımını düzenleyen açık kurallar ve kriterler sunmamaktadır. Bu nedenle, şüphelileri yakalamak yönündeki operasyonun planlamasından sorumlu olan yetkililerin, gereğinden fazla hareket yetkisine sahip olmaları ve iyi değerlendirilmemiş teşebbüslerde bulunmaları neredeyse kaçınılmazdır.¹⁶

AİHM bu karardan yaklaşık bir ay önce vermiş olduğu Perk vd.-Türkiye kararında, ateşli silah kullanılmasına ilişkin en önemli yasa metni olan 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinin, 1934 yılında kabul edildiğini ve kuşkusuz bu konuda oluşturulan uluslararası normlar göz önüne alınarak yeniden güncelleştirilmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, Türk Anayasasının 17. maddesine göre ölümcül zor kullanmanın sadece “kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda” haklı gösterilebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, söz konusu norm ile AİHS'nin 2. maddesinin

¹⁴ OVEY Clare/WHITE Robin, **The European Convention On Human Rights**, Oxford University Press, New York, 2006, s.58

¹⁵ KRATOCHVIL, s. 5; Nachova vd.-Bulgaristan Kararı, [BD], 43577/98 ve 43579/98, 06 Temmuz 2005

¹⁶ Erdoğan vd.-Türkiye, 19807/92, 25 Nisan 2006

2. fıkrasındaki “kesinlikle gerekli” terimleri arasındaki farkın, sadece bu sebebe dayanarak yaşama hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak için yeterince önemli olmadığına karar vermiştir.¹⁷

AIHM Bakan-Türkiye kararında da, jandarmanın ateşli silah kullanabileceği durumları düzenleyen Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin benzer bir gerekçeyle Sözleşme’ye aykırı olmadığına hükmetmiştir.¹⁸

2. Zorunluluk

Zorunluluk, kolluğun adli veya idari görevini yerine getirirken karşılaştığı engelleri ortadan kaldırmak amacıyla zor kullanmaktan başka bir çare kalmamasıdır.¹⁹ Diğer bir ifadeyle zorunluluk, olaya karışanların kaçmasının önlenmesi veya yakalanması, suç delillerinin elde edilmesi, kısaca kanunun veya yetkili merciin/amirin emrinin yerine getirilmesi için tüm yolların denenmesine rağmen zor kullanmaktan başka bir çarenin olmamasını ifade etmektedir.²⁰

200 Zor kullanma, niteliği gereği zorunlu durumlarda başvurulabilecek bir önlemdir. Bu nedenle yakalanması veya dağıtılması gereken kişinin var olan ya da olabilecek saldırısını, direnmesini etkisiz hale getirecek ölçüde zor kullanma, adeta “tek çare” olmalıdır. Görevin yerine getirilmesi sırasında zor kullanmaktan başka bir çözüm yolu kalmamalıdır.²¹ Yani somut olayda kuvvete başvurmak için zorunluluk bulunmalıdır.²²

Kolluk görevlileri tarafından kanunun uygulanması amacıyla zor kullanılması, uluslararası hukukta orantılılık ve gereklilik ilkeleri çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu ilkeler, yaşamdan keyfi yoksun bırakmayı yasaklayan hükümleri yorumlamakla görevli sözleşme organlarınca açıkça ifade edilmektedir. Bu ilkeler, belirli özel amaçlar için “kesinlikle gerekli olandan daha fazla olmayan zor kullanılmasından

¹⁷ Perk vd.-Türkiye Kararı, 50739/99, 28 Mart 2006

¹⁸ Bakan-Türkiye Kararı, 50939/99, 12 Haziran 2007.

¹⁹ KARAGÖZ, s.57

²⁰ AYDIN Ahmet Hamdi, *İnsan Hakları Açısından Polisin Güç Kullanma Yetkisinin Meşruiyeti*, 21. Yüzyılda Polis, Ed.: İbrahim Cerrah/Emin Semiz, 2. Baskı, Ankara 1999, s.108

²¹ LAUX/KAESNHAGEN'den aktaran: DERDİMAN R. Cengiz, *Polis Yönetimi ve Hukuku*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara 2007, s.418

²² ASLAN Emin, *Silah Kullanılması ile İlgili Uygulamalar ve Değerlendirmeler*, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005, s.39

kaynaklanan” yaşamdan yoksun bırakmanın 2. maddenin ihlali sayılmayacağını bildiren AİHS’nde de bulunmaktadır.²³

AİHM’e göre, sözleşmenin 2. maddenin 2. fıkrasında kullanılan “*mutlak zorunluluk*” terimi, devletin gerçekleştirdiği bir eylemin AİHS’nin 8-11. maddelerinin 2. fıkralarında geçen “*demokratik bir toplumda zorunlu*” olup olmadığının değerlendirilmesi sırasında başvuru zorunluluk koşulundan daha katı ve sıkı bir zorunluluk ölçütünün (testinin) uygulanması gerektiğini göstermektedir. Özellikle, başvuru güç, 2. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen meşru amaçlarla sıkı sıkıya orantılı olmalıdır.²⁴ Diğer bir ifadeyle, 2. maddenin 2. fıkrası, Sözleşme’nin 8-11. maddelerinin 2. fıkralarında uygulanandan daha katı ve zorlayıcı bir gereklilik ölçütü getirmektedir.²⁵ Çünkü diğer maddelerde ‘gerekli’ sözcüğü kullanılırken 2. maddenin 2. fıkrasında ‘kesinlikle gerekli’ sözcüğü kullanılmıştır.²⁶ Ayrıca Mahkeme, bu hükmün demokratik bir toplumdaki önemi doğrultusunda değerlendirmesini yaparken, özellikle açıkça öldürücü bir güç kullanma halinde, sadece fiilen güç kullanmış devlet görevlilerin eylemlerini değil, ayrıca bu eylemlerin planlanmasının ve denetlenmesinin içinde yer aldığı tüm koşulları dikkate alarak, yaşamdan yoksun bırakma olayını çok yakından ve dikkatli bir incelemeye tabi tutmaktadır.²⁷

²³ CRAWSHAW Ralph, “**International Standards on the Right to Life and the Use of Force by Police**”, The International Journal of Human Right, Vol.3, No.4 (Winter 1999), pp.67-91, Published by Frank Cass, London, s.89

²⁴ DUTERTRE, Gilles, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler**, Avrupa Konseyi Yayınları, Almanya 2003, s. 39-40; Giuliani ve Gaggio-İtalya Kararı, p. 176; McCann vd-Birleşik Krallık Kararı, [BD], 18984/91, 27 Eylül 1995, p. 149-150; Andronicou ve Constantinou-Kıbrıs Kararı, 25052/94, 9 Ekim 1997, p. 171; Avşar-Türkiye Kararı, 25657/94, 10 Temmuz 2001, p. 391; Musayev vd.-Rusya, 57941/00, 58699/00, 60403/00, 26 Temmuz 2007, p. 142; Stewart-Birleşik Krallık Kararı, 10044/82, 10 Temmuz 1984, p. 149-150; KORFF, s. 23-24; Ramsahai vd.-Hollanda Kararı, [BD], 15 Mayıs 2007, p. 287; Salman-Türkiye Kararı, [BD], 21986/93, 27 Haziran 2000, p. 98; Oğur-Türkiye Kararı, [BD], 21594/93, 20 Mayıs 1999, p. 78; HARRIS David/O’BOYLE Michael/WARBRİCK Colin, **Law of the European Convention on Human Rights**, Oxford University Press, New York, 2009, s. 61

²⁵ HARRİS/O’BOYLE/WARBRİCK, s. 62; McCann-Birleşik Krallık Kararı, [BD], p. 149. Ulusal hukukta gerekliliğin ‘kesinlikle gereklilik’ şeklinde ifade edilmesine ihtiyaç yoktur. Pratikte uygulandığı gibi özü itibarıyla aynı olması aslında yeterlidir: 152-155; REİD Karen, **A Practitioner’s Guide to The European Convention on Human Rights**, Sweet & Maxwell, London, 2012, s. 744

²⁶ REİD, s. 744

²⁷ McCann vd-Birleşik Krallık Kararı, [BD], p. 149-150; Andronicou ve Constantinou-Kıbrıs Kararı, p. 171; Avşar-Türkiye Kararı, p. 391; Musayev vd.-Rusya, p. 142; Stewart-Birleşik Krallık Kararı, p. 149-150; Giuliani ve Gaggio-İtalya Kararı, p. 176

3. Orantılılık

Zor kullanma tedbirleri ile müdahale edilecek olay arasında bir denge bulunması, zor kullanmada aşırıya kaçılmaması gerekir. Kullanılan zor, direnmeyi kırmaya elverişli olmasının yanında, ayrıca direnmeyle orantılı olmalıdır.²⁸ Başka bir ifadeyle, zor kullanmanın şekli, derecesi ve görevin amacı arasında mevcut şartlar ve imkânlar karşısında bir uygunluk bulunmalıdır. Hangi ölçüde güç kullanılmasına ihtiyaç varsa, ihtiyaç kadar zor kullanılmalıdır.²⁹ Kamu otoritesinin sağlanması amacıyla ölçüde aşırıya kaçılmamalıdır.³⁰ Kolluk görevlisinde, direnen kimseye zarar verme, onu ızdıraba, acıya sevk etme gibi bir kast bulunmamalıdır. Zor kullanandaki kast, sadece zor kullanmaya neden olan fiilleri orantılı bir şekilde etkisiz hale getirme amacına yönelik olmalıdır.³¹

Kolluk görevlilerinin kullandığı zorun orantılı olup olmadığı hususu değerlendirilirken, sadece zor kullanılması sonucu ortaya çıkan somut gerçekler dikkate alınmamalıdır. Bu kapsamda zor kullanmaya neden olan eylemden önceki istihbarat çalışmaları, operasyon öncesinde plan yapıp yapılmadığı, planın yaşama hakkına saygıyı içerip içermediği ve bu plana uygun hareket edilip edilmediği, zor kullanmaya karar verilen andaki şartlar, bu şartların kolluk görevlileri tarafından algılanış şekli, zor kullanmaya neden olan eylemin ağırlığı, direnişin derecesi, insan yaşamı ve beden bütünlüğü bakımından içinde bulunulan koşullar, kullanılan zorun mağdurlarda meydana getirebileceği etkiler gibi tüm hususlar bir bütün halinde değerlendirilmelidir.

Zor kullanmanın şekil ve yoğunluğunu veya derecesini, direnmenin yoğunluğu belirleyecektir.³² Diğer bir ifadeyle zor kullanmanın niteliği ve derecesi, somut olayda karşılaşılan direnme ya da saldırıya göre değişmelidir. Ancak, bu değişimin ya da zor kullanmanın niteliği ve derecesinin iyi ve doğru tespit edilmesi gerekir.³³ Daha hafif bir yöntem kullanılmak suretiyle mevcut direncin kırılması mümkünken, daha ağır

²⁸ ŞAFAK Ali, “Polisin Kuvvete Başvurma Yetkisi, Zora Başvurma Türleri ve Sınırı Aşma Sorunu”, Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri- II, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008, s.212

²⁹ OSMANOĞLU M. Kerem, **Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları**, Beta Yayınları, İstanbul 2012, s.129

³⁰ KARAGÖZ, s.62

³¹ DÖNMEZER Sulhi, **Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları**, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005, s.22

³² DÖNMEZER, s.22

³³ AYDIN Ahmet Hamdi, s.108

bir yöntemin kullanılması, orantılılık ilkesine aykırılık teşkil eder.³⁴ Zor kullanma tedbirlerinin kullanılmasında “ölçülü” olunmalı ve mukavemet ve tehdidin gerektiği ölçüde zor kullanılmalıdır.³⁵ Örneğin silahsız olarak yasadışı toplantı ve gösteri yürüyüşü yapan kimseler cop kullanılarak dağıtılabilecek ise silah kullanılmamalıdır. Böyle bir durumda silah kullanılması demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırıdır.³⁶ Daha hafif bir yöntem olan cop kullanılmak suretiyle yasadışı gösterinin dağıtılması mümkünken, daha ağır bir yöntem olan silahın kullanılmasında orantılılık bulunmamaktadır.

Kolluk görevlileri tarafından zor kullanılmasına neden olan amaca ulaşıldığında, zor kullanma tedbirine derhal son verilmelidir. Kullanılan zor, istenilen amaca ulaşmak için yetersiz ise, amacın gerçekleşmesini sağlayacak ölçüde zorun derecesi artırılabilir. Örneğin görülmekte olan bir davanın duruşmasına hukuka aykırı olarak (duruşmanın yapılmasını engellemek amacıyla) giriş yapmak isteyen kişiler hakkında, duruşmaya girilmesine engel olmak amacıyla kullanılan bedeni kuvvetin yetersiz kalması halinde, somut olayın koşullarına göre maddi güç araçlarından cop veya göz yaşartıcı gaz kullanılarak kişiler etkisiz hale getirilebilir. Burada orantılılık prensibine aykırı bir davranış bulunmamaktadır.

II. SUÇUN UNSURLARI

A. Suçla Korunması Amaçlanan Hukuki Yarar ve Hukuki Nitelik

1. Suçla Korunması Amaçlanan Hukuki Yarar

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunda ceza bakımından kasten yaralama suçuna gönderme yapılmıştır. Kanun koyucu suçu kişilere karşı suçlar bölümü yerine kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar bölümünde düzenleyerek hukuki yarar yönünden böyle bir tercih yapmıştır. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınır aşılma suretiyle kişilere haksız güç kullanılması durumunda, bir yandan kişilik hakları saldırıya uğramakta, diğer yandan toplumda idareye karşı var olan ve idarenin yasalara uygun faaliyette bulunduğuna ilişkin güven duygusu ihlal edilmektedir.³⁷ Bu nedenle zor kullanma yetkisine ilişkin

³⁴ ÖZBEK Veli Özer/KANBUR Nihat/BACAĞSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s.276

³⁵ KARAGÖZ, s.67; ŞAFAK, s.223

³⁶ GÖZLER Kemal, **İdare Hukukuna Giriş**, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa 2011, 13. Baskı, s.230

³⁷ YAŞAR Osman/GÖKCAN Hasan Tahsin/ARTUÇ Mustafa, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, Cilt 5, s.7217; GÖKCAN Hasan Tahsin, **Görevi Kötüye**

sınırın aşılması suçunda korunması amaçlanan hukuki yarar, kolluk görevlilerinin devletin gücünü arkasına alarak vatandaşlara acımasızca davranışlarda bulunmasının engellenmesi, ayrıca vatandaşlar nazarında devletin itibarını korunması, işkenceci devlet imajı verilmemesine son derece özen gösterilmesidir.³⁸ Diğer bir deyişle suçtan zarar görenin şeref ve haysiyetinin, beden bütünlüğünün korunması ile kamu idaresinde disiplinin ve idarenin itibarının sağlanmasıdır.³⁹

2. Hukuki Nitelik

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunda, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması ve sonucunda kasten yaralama suçunun oluşması nedeniyle, “zarar suçu” olduğu anlaşılmaktadır. Zor kullanmanın ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda maddede bir sınırlama yapılmamıştır. Zor kullanma el, ayak, cop, silah vb. davranışlarla veya araçlarla gerçekleştirilmesi olanaklı bulunduğundan, “serbest hareketli” bir suç olarak düzenlenmiştir.⁴⁰

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu, 765 sayılı TCK’nın 245. maddesinin karşılığı olarak düzenlenmiştir. TCK’nın 256. maddesinde, TCK’nın 245. maddesinden farklı olarak suçun seçimlik icra hareketlerinin “suimuamele veya cismen eza verme yahut dövme ve yaralama” şeklinde sayılması yerine “görevin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanılması” şeklinde genel bir ifade kullanılmıştır. Böylece zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması fiili bağımsız bir suç olmaktan çıkartılarak kolluk görevlilerinin, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılacağı belirtilmiştir.⁴¹ 765 sayılı TCK’nın 245. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurlarından biri olan “suimuamele” kavramına 5237 sayılı TCK’nın 256. maddesinde yer verilmemiştir. Bu nedenle TCK’nın 256. maddesi ile suçun maddi unsuru daraltılmıştır. Bu durumda kolluk görevlisinin yaralama niteliğinde olmayan kötü davranışları mahiyetine göre hakaret veya tehdit suçunu oluşturabilecektir.⁴²

Kullanma, Zimmet, Banka Zimmeti, İrtikap, Rüşvet Suçları ve Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s.626-627

³⁸ ŞAFAK, s.227

³⁹ EVLİYAĞLU Erkal, **Kamu Görevlileri İle İlgili Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 582; SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, 8. Baskı, s. 684

⁴⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7217-7218

⁴¹ PARLAR Ali/HATİPOĞLU Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, 4. Cilt, s. 3950

⁴² GERÇEKER Hasan, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Ankara 2011, 2. Cilt, s. 2642; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7217; GÖKCAN, s.626; 765 sayılı TCK’nın 245. maddesinde öngörülen

765 sayılı TCK'nın 186. maddesinde düzenlenen suçun şiddet unsurlu olarak işlenmesi halinin de zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu kapsamına alındığı söylenebilir. 765 sayılı TCK'nın 186. maddesinde düzenlenen suç, tutuklu ve hükümlülere karşı zor kullanma yetkisi bulunan kişilerce işlenilen bir suçtur. Ancak aynı hukuki konu TCK'nın 256. maddesinde düzenlendiğinden 5237 sayılı TCK'da bu konuda özel bir düzenleme gereği duyulmamıştır.⁴³ Bu kapsamda örneğin infaz koruma memurlarının kanunun verdiği yetkiye dayanarak zor kullanması gerektiği durumlarda, hükümlülere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması halinde TCK'nın 256. maddesi uyarınca sorumlu olacaktır.

B. Fail

Zor kullanma yetkisi, kişilerin en temel hak ve özgürlüklerden birisi olan beden bütünlüğüne ve hatta yaşama hakkına yönelik olduğundan dolayı, yasanın verdiği yetki ile daha çok kamu görevlileri tarafından kullanılmaktadır. Ancak yasa istisnai de olsa bazen kamu görevlisi olmayan kişilere, zor kullanma yetkisi verebilir. Örneğin Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90/1. maddesine göre; suçüstü halinde herkese şüpheli kişiyi yakalama yetkisi verilmiştir. Bu durumda suçüstü halinde şüpheliyi yakalama yetkisi verilen kişiler, bunun zorunlu sonucu olarak, şüphelinin kaçmasını önlemek amacına yönelik olacak şekilde ve bunu sağlayacak ölçüde zor kullanma yetkisine sahiptirler.⁴⁴ Suçüstü halinde şüpheliyi yakalayan kişiler şüphelinin kaçmasını önlemenin ötesinde, örneğin şüpheliyi yakalayarak etkisiz hale getirdikten sonra tekme ve tokat ile vurmak suretiyle yaralaması durumunda kamu görevlisi sıfatı bulunmadığından dolayı kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılır.

Failin, kamu görevlisi olmasının yanında ayrıca zor kullanma yetkisine de sahip olması gerekir. Diğer bir deyişle kamu görevlisi de olsa zor kullanma yetkisi bulunmayan kişiler, bu suçun faili olamazlar. Örneğin; Cumhuriyet savcısı, hâkim, vali ve kaymakamın zor kullanma yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle zor kullanma yetkisi bulunan kişilerin amiri olan ve emir verme yetkisi bulunan bu kişiler, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın

yaralama ile birlikte hakaret suçunun da işlenmesi halinde, iki ayrı suçtan değil, sadece TCK'nın 245. maddesinden hüküm kurulmaktaydı. Zira hakaret de TCK'nın 245. maddesinde düzenlenen suçun unsurunu oluşturmaktaydı. EVLİYAĞLU, s. 580

⁴³ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7217; GÖKCAN, s.626

⁴⁴ ÖZGENÇ, , MUYEP Tebliğleri-II, s.208 (7 numaralı dipnot)

aşılması suçunun faili olamazlar. Ancak emir vererek maddedeki eylemleri yaptırırlarsa işlenen suçun şeriki olurlar.⁴⁵

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun oluşabilmesi için kolluk görevlisinin tabi olduğu kanun hükümlerine uygun olarak görevlendirilmiş olması gerekir. Örneğin köy korucuları ihtiyar meclisi tarafından belir lenir ve muhtar tarafından kaymakamlığa bildirilir. Kaymakamlıkça yapılacak inceleme sonucunda göreve başlayıp başlamayacağına karar verilir. Bu nedenle 442 sayılı Köy Kanunu'nun 70. maddesinde belirtilen usule uygun olarak göreve başlamayan kimseler (korucular), kamu görevlisi sıfatını kazanamadığından dolayı kişilere karşı zor ve silah kullanamazlar. Kanunda belirtilen usule uygun olarak ataması ve yetkilendirilmesi yapılmamış kişiler, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun faili olamazlar. Bu kimseler sınırın aşılp aşılmadığına bakılmaksızın kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılırlar.

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunda fail, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisidir. Suçun bu vasfı dolayısıyla fail bakımından özgü/mahsus suç olduğu görülmektedir.⁴⁶ Failin suç tarihinde kamu görevlisi olması veya tabi olduğu mevzuat uyarınca kamu görevlisi sayılması gerekmektedir.⁴⁷ Failin sonradan kamu görevlisi sıfatını kaybetmesi sonuca etkili değildir.⁴⁸ Hangi kamu görevlilerinin zor kullanma yetkisine sahip olduğuna maddede değinilmemiştir. Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri, kanun ve görev mevzuatı uyarınca kendilerine görevlerini ifa edebilmek için zaruret bulunduğu hallerde zor kullanma yetkisini tanıdığı kimselerdir.⁴⁹ Buna göre zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri, polis, jandarma, çarşı ve mahalle (gece) bekçileri, Sahil Güvenlik Komutanlığı personeli, belediye zabıta memurları, özel güvenlik görevlileri, orman muhafaza memurları, icra ve iflas memurları, köy korucuları, gönüllü köy korucuları, geçici köy korucuları, çiftçi malları

⁴⁵ MALKOÇ İsmail, **Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler**, Malkoç Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, İkinci Cilt s. 1714; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7218; ARTUK Mehmet Emin/GÖKCAN Ahmet/YENİDÜNYA Ahmet Caner, **Ceza Hukuk Özel Hükümler**, Turhan Kitabevi, Ankara 2010, 10.Baskı, s. 923; GÖKCAN, s.627

⁴⁶ GÜNDEL Ahmet, **Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, Ankara 2009, s. 4881; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7218

⁴⁷ MALKOÇ, Türk Ceza Kanunu, s.1714; EVLİYAĞLU, s.582

⁴⁸ MALKOÇ İsmail, **Açıklamalı-Gerekçeli Memur Yargılaması**, Malkoç Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, s. 7

⁴⁹ ARTUK/GÖKCAN/YENİDÜNYA, s. 922; YAŞAR/GÖKCAN ARTUÇ, s.7218; GÖKCAN, s.627

koruma bekçileri, gümrük muhafaza memurları, infaz koruma memurları, av koruma memurları ve saha bekçileridir.

C. Mağdur

Suçun mağduru, kolluk görevlisinin görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullandığı kişidir. Suçun mağduru herhangi bir kimse olabilir. Mağdur olabilmek için herhangi bir nitelik aranmamaktadır.

Kamu idaresi de suçun mağduru durumundadır.

D. Fiil

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun maddi unsurunu “zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması” teşkil etmektedir. Bu suçun oluşabilmesi için dört ögenin varlığı aranmalıdır.

1. Failin Zor Kullanma Yetkisini Kullanmasını Gerektirecek Bir Nedenin Bulunması

Zor kullanma, ancak kişilerin kendilerine düşen belirli bir yükümlülüğün gereklerine uygun davranmamaları halinde söz konusu olabilir. Diğer bir ifadeyle kolluk görevlilerinin zor kullanabilmeleri için zor kullanmayı gerekli kılacak bir eylemin/nedenin bulunması gerekmektedir. Zira TCK’nın 256. maddesinde “*kişilere karşı görevin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanılması*”ndan bahsedilmektedir. Bu nedenle kolluk görevlisinin, zor kullanmasını gerektirecek eylem/neden bulunmaksızın kişiler üzerinde zor kullanması halinde kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılmalıdır. Örneğin mahkeme tarafından verilen zorla getirme kararının uygulanması sırasında, zorla getirme kararı uygulanan kişi direnç göstermeksizin polis ile beraber mahkemeye giderken, polisin “tebligat gelmesine rağmen niye duruşmaya gitmedin” diyerek kişinin başına tokatla vurması durumunda, polis hakkında zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi de olsa TCK’nın 256. maddesi uygulanamaz.⁵⁰ Zira burada polisin zor kullanma yetkisini kullanmasını gerektirecek bir eylem/neden bulunmamaktadır. Ancak zorla getirme kararına direnilmesi halinde, polis zor kullanırken, sınırı kasten aşarak örneğin zorla getirme kararına direnen kimsenin kolunu veya bacağına kırarsa TCK’nın 256. maddesi uyarınca sorumlu olur.

⁵⁰ Polisin yakalanan şüpheliyi adliyeye götürürken, herhangi bir neden olmaksızın dövmesi durumunda TCK’nın 256. maddesinde düzenlenen “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçunun oluşacağına ilişkin aksi görüş için bkz; EVLİYAĞLU, s.582

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun kasten yaralama suçuna atıf yapması ve zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri hakkında TCK'nın 256. maddesinin uygulandığı durumlarda TCK'nın 86/3.d maddesinin uygulanması nedeniyle bu hususun pratikte bir önemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunu, Türk Ceza Kanunu'nun 86/3.d maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kasten yaralama suçundan ayıran temel fark budur. Kolluk görevlilerinin somut olayda zor kullanılmasını gerektirecek bir eylem/neden olmaksızın kişiler üzerinde güç kullanması durumunda, zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılp aşılmadığına bakılmaksızın Türk Ceza Kanunu'nun 86/3.d maddesinde düzenlenen "kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle" kasten yaralama suçundan cezalandırılmalıdır.

2. Kullanılan Zorun Görev Nedeniyle ve Görev Sırasında İcra Edilmesi

Kişilere karşı görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması, kamu görevlisinin görevi nedeniyle ve görevini yaptığı sırada işlenmesi gerekir. Kolluk görevlisinin, görevi ile ilgili olmaksızın kişisel nedenlerle kişiyi darp etmesi durumunda fail, (polis memurunun trafikte tartıştığı kişiyi darp etmesi örneğinde olduğu gibi) kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılır. Görev, doğrudan kanundan kaynaklanabileceği gibi, yetkili merciin emrini yerine getirme şeklinde de olabilir.

Kolluk görevlisinin, kullandığı yetkinin maddi ve şekli şartlarının hukuka uygun olması gerekir. Bu nedenle zor kullanma, kanunlara uygun olarak verilen bir görevin yerine getirilmesi amacıyla olmalıdır. Ancak hukuka uygun olarak bir yetkiyi kullanan kamu görevlisi, yetkisini kullanmasına engel olmaya çalışan kişiye karşı zor kullanabilir. Örneğin kolluk görevlileri, adli bir olay nedeniyle Cumhuriyet Savcısı veya hakim tarafından usulüne uygun olarak verilen bir arama kararı olmaksızın, kişilerin evinde arama yapmak istemesi üzerine, arama yapılmasına karşı çıkan kişilere karşı zor kullanması halinde, sınırın aşılp aşılmadığına bakılmaksızın doğrudan kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılmalıdır.

Zor kullanma yetkisi olsa da kamu görevlisinin görevli olmadığı veya görevli sayılamayacağı bir zaman ve yerde kuvvet kullanması durumunda, fail sınırın aşılp aşılmadığına bakılmaksızın kasten yaralama suçu hükümlerine göre cezalandırılır. Bu bakımdan zor kullanma yetkisine

ilişkin sınırın aşılması suçunun belirli bir görev gereği işlenmiş olmalıdır.⁵¹ Ancak burada görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılmasının kolluk görevlisinin görevi sırasında meydana gelip gelmediği, tabi olduğu mevzuat hükümleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Örneğin 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun ek 4. maddesine göre polis memuru, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde bir suçla karıştığı anda hizmet branşı, yeri ve zamanına bakmaksızın müdahale etmekle yükümlüdür.⁵² Bu müdahale sırasında görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması durumunda polis memuru, TCK'nın 256. maddesi uyarınca cezalandırılmalıdır. Buna karşılık özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirleyen 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 9. maddesine göre zor kullanma yetkisine sahip özel güvenlik görevlileri, yetkilerini sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler. Özel güvenlik görevlilerinin görevli oldukları süre ve görev alanları dışında zor kullanması durumunda sınırın aşıp aşılmadığına bakılmaksızın kasten yaralamaya ilişkin hükümler (TCK 86 ve 87. maddeleri) uyarınca cezalandırılmalıdır.

Adli kolluk görevlilerinin (polis ve jandarma) yer itibariyle görevli oldukları olay yerine henüz ulaşamadıkları durumlarda, olaya el koymayı gerektiren ve zorunluluk bulunan hallerde birbirlerinin yerine, yani jandarmayı polis bölgesinde, polisi jandarma bölgesinde görevli saymak mümkündür. Bu görev sırasında kolluğun, görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü ve oranda kişilere karşı zor kullanması hukuka uygunluk nedenini oluşturur. Sınırın aşılması durumunda TCK'nın 256. maddesi uyarınca sorumlu olurlar.⁵³

3. Görev Gereği İcra Edilen Zorun Görevin Gerektirdiği Ölçü/Oran Dışında Olması

Zor kullanılırken ölçünün ne olduğunu kanunlar her zaman açık bir şekilde göstermemektedir. Zaten bu hususun kanunda gösterilmesi de çoğu zaman

⁵¹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7218-7219; GÖKCAN, s.628

⁵² Polisin görev mahalli dışında karşılaştığı adli olaya müdahalesinin PVSK'nın ek 4. maddesine uygun olduğu ve kanun hükmünü yerine getirme hukuka uygunluk nedenin bulunduğu ile ilişkin Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 28.10.1993 tarih 2106/2160 sayılı kararı için bkz; ŞİRİN Osman, **Silah Kullanan Kolluk Görevlileri Hakkında Verilen Yargıtay Kararları**, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005, s.85-86; PVSK'nın ek 4. maddesi uyarınca olaya müdahale eden polise karşı görevini yapmasını engellemesine yönelik cebir veya tehdidin TCK'nın 265. maddesinde düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunu oluşturacağına ilişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 19.04.2011 tarih ve 2009/3750 Esas, 2011/5290 sayılı kararının orijinal metni için bkz; UYAP Yargıtay Karar Sorgulama Ekranı

⁵³ MALKOÇ, Türk Ceza Kanunu, s.1715

mümkün değildir. Çünkü zor kullanmayı gerektirecek bir olay sırasında ne oranda güç kullanılacağı, kamu görevlilerinin karşı karşıya kalacağı direniş, ortaya konulan engellerin niteliği, engel çıkaranın yaşı, cinsiyeti gibi birtakım etkenlere göre değişecektir.⁵⁴ Ayrıca kamu görevlisinin tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre zor kullanmanın derecesi değişebilmektedir. Örneğin yukarıda belirtildiği üzere belediye zabıta memurlarının ateşli silah kullanma yetkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle el koyacağı eşyayı elde etmek amacıyla silah kullanamayacaktır. Ancak, orman muhafaza memurlarının şartların oluşması halinde silah kullanma yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, önceden her somut olayı karşılayacak ölçüde kesin hükümler koymak mümkün değildir.

TCK'nın 256. maddesi ile kolluk görevlisinin, görevini yaptığı sırada görevin gerektirdiği ölçünün dışında kişiler üzerinde zor kullanması yasaklanmıştır. Görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanmadan anlaşılması gereken, görevin ifası sırasında görev için gerekli olmadığı halde kolluk görevlisinin kişiye karşı, vücut bütünlüğünü bozucu hareketler yapması, kişiye acı vermesidir.⁵⁵ Zor kullanma, mağdurun bedenine zarar vererek acı doğuran davranışlar gerçekleştirme, yani şiddet kullanılmasını ifade eder. TCK'nın 86. maddesinde belirtildiği üzere kişinin vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan fiiller bu madde kapsamındadır. Örneğin somut olayın özelliğine göre mağdura tekme tokat vurulması, itip kakma, yaka paça sürüklenme, kolundan tutup çekme, yere yatmış mağdurun kol ve bacaklarından tutulup götürülmesi, jop ile vurulması, silahla ateş edilmesi, tazyikli su sıkılması, gaz püskürtülmesi vb. davranışlar bu kapsamda değerlendirilebilir.⁵⁶

Zor kullanma yetkisi kullanılırken kişilerin beden bütünlüğünü en az ihlal edilecek şekilde zor kullanma çeşitleri arasından uygun olanı seçilmelidir. Kolluk görevlisinin direnen kimselere uygulayacağı ilk kuvvetin belirlenmesinde, direnen kimselerin direnmesinin derecesi esas alınmalıdır. Örneğin zor kullanma yetkisine sahip jandarmaya, görevini yapmasını engellemek amacıyla molotof kokteyli ile saldırılması durumunda, jandarmanın direnmeye karşı ilk olarak bedeni kuvvet kullanması beklenemez. Bu durumda direnmeyi durdurmak amacıyla gaz bombası, sis bombası, basınçlı su ve hatta koşulları oluşmuşsa silah

⁵⁴ DÖNMEZER, s.20

⁵⁵ SOYASLAN, s.684

⁵⁶ ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, s. 921; YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, s.7219-7220; GÖKÇAN, s.628-629

kullanılabilecektir. Ancak direnen kişileri etkisiz hale getirmek için bedeni kuvvet uygulanması yeterli iken orantısız olarak doğrudan silah kullanılması durumunda, kolluk görevlisi, TCK'nın 256. maddesi uyarınca sorumlu olur.

Kolluk görevlisinin kullandığı zorun, görevin gerektirdiği ölçüde olup olmadığı somut olay göre hâkim veya savcı tarafından tespit edilmelidir. Kullanılan zorun görevin gerektirdiği ölçüden fazla olup olmadığı hususu değerlendirilirken, kolluk görevlisinin görevi (polis memuru, jandarma görevlileri, özel güvenlik görevlisi, belediye zabıta memuru gibi) belirlenmeli, tabi olduğu mevzuattaki zor kullanma yetkisinin sınırları araştırılmalı ve somut olayda kullanılan zorun gerekenden fazla olup olmadığı tespit edilmelidir. Görevin gerektirdiği ölçü değerlendirilirken kolluk görevlilerinin bulunduğu fiziki ve psikolojik ortam ile kolluk görevlisinin vücut yapısı ve sayısı ile kuvvet kullanılan kişinin cinsiyeti ve vücut yapısı da dikkate alınmalıdır.

4. Görevin Gerektirdiği Ölçüden Fazla Zor Kullanımının Kasta Dayanması

Kolluk görevlisinin, görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü sınırlarını kasten aşması gerekir. Fail, yetkisinin sınırlarını aştığını bilmeli ve istemelidir. Kamu görevlisi halin gerektirdiği şekil ve derecenin üzerinde zor kullanarak görev sınırını aşmalı ve bunu bildiği halde eylemi gerçekleştirmelidir.⁵⁷ Başka bir ifade ile kolluk görevlisinin, görevin gereklerini bir tarafa bırakarak ortamın ve koşulların gerektirmediği bir şekilde münhasıran yaralama kastı içerisinde hareket etmesi gerekir.⁵⁸ Sınırın aşılmasının, kolluk görevlisinin acemiliğinden kaynaklanması, işlenen fiilin haksızlık teşkil etmesini ortadan kaldırmaz, ancak failin kusurluluk durumu üzerinde etkili olabilir.⁵⁹

Kolluk görevlisi, görevi esnasında ve görevinin gereklerine uygun olarak güç kullanmış ancak bu gücü kullanırken gerekli dikkat ve özeni göstermemiş ve bunun sonucunda kişiler yaralanmışsa hukuka uygunluk sebebinde sınırın aşılmış olduğu kabul edilir. Bu durumda fail taksirle yaralama veya taksirle ölüme neden olma suçundan sorumlu olacaktır. Faile verilecek cezadan TCK'nın 27/1 maddesi uyarınca indirim yapılır.⁶⁰

⁵⁷ MERAN Necati, **Yeni Türk Ceza Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s.1243

⁵⁸ GÜNDEL, s.4883-4884

⁵⁹ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.301

⁶⁰ TCK'nın 24/1, 27/1 ve 85/1 maddelerinin uygulanmasına ilişkin Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin

E. Hukuka Aykırılık Unsuru

Kolluk görevlisi, hukuk tarafından kendisine tanınan zor kullanma yetkisini hukuka aykırı biçimde kullanması durumunda, hukuka aykırılık ögesi gerçekleşmiş sayılır. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunda Türk Ceza Kanunu'nun 24 ve 25. maddelerinde düzenlenen kanun hükmünü ve amirin emrini yerine getirme ile meşru savunma halleri hukuka uygunluk sebepleri olarak karşımıza çıkar.

1.Kanun Hükmünü ve Yetkili Merciin/Amirin Emrini Yerine Getirme

a.Kanun Hükmünü Yerine Getirme

Kolluk görevlisinin, kanun ve diğer mevzuatın tayin ettiği hallerde görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü ve oranda kişilere karşı zor kullanması hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kolluk görevlisinin görevin gerektirdiği ölçüde kullanacağı zor nedeniyle bir kişi yaralanmış olsa dahi, eylem hukuka uygun sayılacağı için suç teşkil etmeyecektir.⁶¹ Örneğin polisin, zorla getirme müzekkeresinin infazında, gelmemekte direnen sanığa görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçüde kolundan zorla tutarak mahkemeye getirmesi yasaya uygundur. Ancak bu görev yerine getirilirken sanığı tokatlayan, saçlarından tutup çeken kamu görevlisi bilerek ve isteyerek görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü sınırları dışına çıktığından hukuka uygunluk sebebinden yararlanamaz.⁶²

b. Yetkili Merciin/Amirin Emrini Yerine Getirme

Kolluk görevlisinin yetkili bir merciden verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulamak amacıyla emrin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü ve oranda kişilere karşı zor kullanması hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır. Örneğin mahkemece CMK 75. maddesi uyarınca şüpheli veya sanığın beden muayenesine karar verilmesine rağmen gitmek istemeyen kişiye, mahkeme kararını yerine getirmek için polis tarafından zor kullanılır. Bu durumda görevin, yetkili merciin verdiği emirle yapıldığı da göze alınarak, TCK'nın 24/2. maddesi

28.12.2011 tarih ve 2011/3144 Esas, 2011/8592 sayılı kararı için bkznz; UYAP Yargıtay Karar Sorgulama Ekranı

⁶¹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7220; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s. 921; TCK'nın 24. Maddesinin uygulanmasına ilişkin Yargıtay 1. CD'nin 30.10.2007 tarih, 2006/4717 Esas ve 2007/7842 sayılı kararı için bkznz; UYAP Yargıtay Karar Sorgulama Ekranı

⁶² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s. 921

ile birlikte bu hususta genel düzenleme olan PVSİ'nın 16/1. maddesi hükümlerinin ve şartlarının uygulanması gerekir.⁶³

1982 Anayasası'nın "Kanunsuz emir" başlıklı 137. maddesine göre "*Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.*

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır."

TCK'nın 24/3. maddesine göre "*Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.*"

Anayasa'nın 137. maddesi ve TCK'nın 24/3. maddesi birlikte değerlendirildiğinde konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde emri yerine getiren ile emri veren sorumlu olur. Bu nedenle kolluk görevlisi, yasaya aykırı olarak bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yol açan zor ve silah kullanma emrini bilerek yerine getirmesi durumunda hukuka uygunluk sebebinden yaralanamaz.⁶⁴ Örneğin mahkemece verilen zorla getirme kararının infazı sırasında, jandarma komutanının orantılılık ilkesine aykırı olarak direnen tanığa silahla ateş edilmesi emrini vermesinden sonra, bu emrin jandarma eri tarafından yerine getirilmesi sonucunda kişilerin ölümüne neden olunması halinde, hem emri veren hem de emri yerine getiren işlenen suçtan sorumludur.⁶⁵

⁶³ ERYILMAZ/BOZLAK; s.228-240

⁶⁴ Amirinin emri üzerine usulüne uygun olarak silah kullanan polis memurunun yaralamaya sebep vermesi durumunda, polis memurunun yaralama suçundan sorumlu olmayacağına ilişkin aksi düşünce için bkz.; ÖZBEK/KANBUR/BACAKSIZ/DOĞAN/TEPE, s.382-383

⁶⁵ Doktrinde Anayasanın 137/3. maddesindeki "Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır." hükmü ile TCK'nın 24/4. maddesindeki "Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hâllerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur." hükmü birlikte değerlendirildiğinde emrin hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği durumlarda sadece emri veren kimsenin sorumlu olduğu, emri yerine getiren kimsenin (suç teşkil ettiğini bilse dahi) sorumluluğunun bulunmadığı savunulmuştur. Buna göre örneğin PVSİ'nın 2. maddesinde sayılan hallerde sorumluluk sadece emri verene aittir. Emri yerine getiren kimsenin sorumluluğu yoktur. Bkz; KARAGÖZ, s.60-61; Kanımızca bu görüş doğru değildir. Gerek Anayasanın 137/3, gerekse TCK'nın 24/4. maddesindeki düzenleme,

Yine, askeri hiyerarşi ilişkisi içerisinde suç teşkil eden bir emrin sırf disiplin soruşturması veya terfi gibi kaygılarla yerine getirildiğinin öne sürülmesi emri uygulayan açısından hukuka uygunluk nedenini oluşturmaz. Bu durumlarda kanuna aykırı emri veren üst ile bu emri yerine getiren ast birlikte sorumludur.

2. Meşru Savunma

Kolluk görevlisi, kanun hükmünü veya yetkili merciin emrini yerine getirmek için harekete geçtiğinde bir saldırı ya da mukavemetle karşılaştığında somut olaydaki hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde zora başvurabilir. Bu durum TCK 25/1. maddesi uyarınca hukuka uygunluk nedenidir. AİHS'nin 2. maddenin 2. fıkrasının (a) bendi de kendisini ya da başkasını savunmak için zor kullanılmasına izin vermektedir. Örneğin mahkemece verilen arama kararını yerine getiren kolluk görevlilerine tekme ve tokat vurarak saldıran bir kişiye, saldırıyı etkisiz kılmak ve savunmak amacıyla yapılacak olan bedeni kuvvet kullanımı hukuka uygundur. Ancak kolluk görevlilerinin, tekme ve tokat vurmak suretiyle kendisine saldıran bir kişiyi etkisiz kılmak amacıyla silah ile ateş ederek hayati tehlike geçirecek şekilde yaralaması durumunda, saldırı ile orantılı biçimde zor kullanımından söz edilemeyeceği için kolluk görevlileri, TCK'nın 256. maddesi uyarınca sorumlu olur. Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise, TCK'nın 27/2. maddesi uyarınca hukuka uygunluk sebebinden yararlanır.

5237 sayılı TCK ile meşru savunmanın alanı genişlediği için, silah kullanmanın alanı da genişlemiştir. Buna göre, kolluk sadece kişilerin ve kendisinin canına karşı değil, mal varlığı (mülkiyet) hakkı dâhil, her türlü hakka yönelik haksız bir saldırı ile gerçekleşmesi muhakkak haksız bir saldırıyı def etmek için silah kullanabilecektir.⁶⁶ Ancak AİHS'nin 2. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi eşyanın savunulması için zor kullanılmasına imkân vermemektedir. Ulusal hukuk ile tarafı olduğumuz uluslararası sözleşme (AİHS) arasındaki bu farklılık nedeniyle, eşyanın

Anayasanın 137/2 ve TCK'nın 24/3. maddelerinde "Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz." şeklindeki hükmün istisnası değildir. Bu nedenle konusu suç teşkil eden emri bilerek yerine getiren astın sorumluluğunun bulunduğu kanısındayız.

⁶⁶ ERYILMAZ Mesut Bedri, **5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyet Kanundaki Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum; Bir Adım İleri, İki Adım Geri**, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Legal Yayıncılık, İstanbul Yaz 2007, Yıl: 4, Sayı: 11, s.109

korunması amacıyla kolluk tarafından yapılacak meşru savunma, yaşama hakkını ihlal etmeyecek nitelikte olmalıdır.⁶⁷

F. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1. Teşebbüs

Kolluk görevlisinin görevinin gerektirdiğinden fazla zor kullanmak üzere harekete geçmesi üzerine, başka bir kimse tarafından engellenmesi veya sonucun meydana gelmemesi durumunda fiilin teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilir. Örneğin; jandarma görevlisinin görev gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanarak mağdura yumrukla vurmaya isterken arkadaşı tarafından engellenmesi veya silahıyla ateş etmesi üzerine merminin mağdura isabet etmemesi durumunda suça teşebbüsten söz edilir. Ancak kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine teşebbüs mümkün değildir.⁶⁸

2. İştirak

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu fail bakımından özgü/ mahsus suçtur. Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur (TCK, m. 40/2). Bu nedenle zor kullanma yetkisi bulunan kişilerin amiri olsalar da görevleri gereği fiilen zor kullanma yetkisi bulunmayan kişiler, bu suçun faili olamazlar. Örneğin; Cumhuriyet savcısı, hâkim, vali ve kaymakamın zor kullanma yetkisi bulunmamaktadır. Emir verme yetkisi bulunan bu kişiler zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun faili olamazlar. Ancak emir vererek maddedeki eylemleri yaptırırlarsa işlenen suçun şeriki olurlar. Zira konusu suç teşkil eden emir yerine getirilmez, getirildiğinde emri veren ve yerine getiren sorumlu olur.⁶⁹ Bu durumda emri yerine getiren kamu görevlisi fail olarak, emri veren görevli ise azmettiren sıfatıyla iştirak hükümlerine göre sorumlu olur. Emri veren görevlinin azmettiren sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi için kolluk görevlisine, görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanmasına azmettirmesi gerekir.

⁶⁷ Benzer görüş için bkz; ERYILMAZ/BOZLAK, s.245

⁶⁸ GERÇEKER, s. 2642; PARLAR/HATİPOĞLU, s. 3953; Kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine kast-doğrudan kast kombinasyonunun varlığı halinde teşebbüsün mümkündür. Bknz; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, s. 926; Suçun teşebbüse elverişli olmadığına ilişkin aksi görüş için bkz: MERAN, s. 1243

⁶⁹ PARLAR/HATİPOĞLU, s. 3953; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s.7218; ARTUK/GÖKCE/ YENİDÜNYA, s. 923; GÖKCEN, s.627

Emri veren görevli, kolluk görevlisine görevinin gerektirdiği ölçüde zor kullanmasını söylemesine rağmen, emri yerine getiren kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması durumunda emri veren görevlinin azmettiren olarak sorumlu tutulması mümkün değildir. Bu durumda kolluk görevlisi fail olarak sorumlu olur.

3. İçtima

Kolluk görevlisi, kasten orantısız olarak güç kullanması sonucu kişileri yaralaması durumunda, sadece “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçu oluşur. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu ile beraber, hakaret, tehdit gibi başka suçlar da işlenirse fail, her bir suç için ayrı ayrı cezalandırılmalıdır.

Kasten yaralama suçlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanma imkânı bulunmamaktadır (TCK, m. 43/3). Bu nedenle kolluk görevlisinin, birden fazla kişiye karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması halinde mağdur sayısınca suç oluşur.⁷⁰ Yine bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı mağdura karşı birden fazla kez görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması halinde fiil sayısınca suç oluşur.

G. Suçla İlgili Diğer Hususlar

1. Soruşturma İzni Alınması

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun, kolluk görevlileri tarafından adliyeye ilişkin görevlerin ifa edilmesi sırasında işlenmesi durumunda Cumhuriyet Savcıları tarafından re’sen (kendiliğinden) soruşturma yapılır (CMK, m. 161/5, 165). Örneğin hakkında zorla getirme kararı bulunan tanığın, mahkemeye gitmek istememesi üzerine polis tarafından görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılarak kolu kırılırsa, Cumhuriyet Savcıları tarafından re’sen soruşturma yapılır.

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun önleyici, düzenleyici veya caydırıcı kolluk hizmetlerine dair görevlerin ifası sırasında işlenmesi halinde kamu görevlisi hakkında 4483 sayılı yasa hükümlerine göre soruşturma izni alınacağı savunulmuştur.⁷¹ Ancak biz

⁷⁰ Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun zincirleme suç şeklinde işlenebileceğine ilişkin aksi görüş için bkz; ŞAFAK, s.229

⁷¹ YENİSEY, Kolluk Hukuku, s.276; ŞAFAK, s.230; GÜNDEL, s.4484; MERAN, s. 1245; PARLAR/HATİPOĞLU, s. 3954; Malkoç, 4483 sayılı yasanın 2/5 maddesindeki atfın 765 sayılı Türk Ceza Kanun’un 243. ve 245. maddelerine olduğunu, 5237 sayılı TCK’ya atıfta bulunulmadığını, bu nedenle idari görev sırasında işlenen suçlarda 4483 sayılı yasanın uygulanması gerektiğini

bu görüşe katılmıyoruz. 5237 sayılı TCK'nın 256. maddesinde düzenlenen "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" suçu 765 sayılı TCK'nın 245. maddesinde düzenlenen suçun karşılığıdır. 4483 sayılı Kanun'un 2/5. maddesinde, 765 sayılı TCK'nın 243 ve 245. maddeleri kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı öngörülmüştür. 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 3/1. maddesinde mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanununa yapılan yollamaların 5237 sayılı TCK'da bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılacağı belirtilmiştir. Bu nedenle zor kullanma yetkisine ilişkin sınır, idari görev kapsamında aşılsa dahi 4483 sayılı Kanun gereği failler hakkında soruşturma izni alınması gerekmemektedir. Böyle bir durumda da Cumhuriyet Savcıları tarafından re'sen soruşturma yapılır. Yargıtay da zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun idari görev kapsamında işlense dahi soruşturma iznine gerek bulunmadığını, Cumhuriyet Savcıları tarafından re'sen soruşturma yapılacağını kabul etmiştir.⁷²

Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun en üst dereceli kolluk amirleri tarafından adliyeye ilişkin görevlerin ifası sırasında işlenmesi durumunda CMK 161/5 maddesi uyarınca hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır. Örneğin mahkemece verilen yakalama kararının infazı sırasında İlçe Jandarma Komutanı tarafından orantısız güç kullanılması sonucu kişilerin yaralanmalarına neden olunması halinde, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na göre HSYK'dan soruşturma izni alınması gerekir.

Buna karşın bu suçun idari görev kapsamında işlenmesi durumunda, soruşturma izni alınacağına ilişkin özel bir düzenleme bulunmadığından Cumhuriyet Savcısı tarafından resen soruşturulmalıdır. Zira asıl olan Cumhuriyet Savcısı tarafından resen soruşturmadır. Bunun istisnalarına kanunda açıkça yer verilmelidir. CMK 161/5 maddesindeki düzenleme en üst dereceli kolluk amirlerinin adliye ile ilgili görev veya işlerine ilişkindir. Bu nedenle zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun en üst dereceli kolluk amiri tarafından idari görevleri sırasında işlenmesi durumunda resen soruşturulması gerekir.

savunmuştur. Bkz: MALKOÇ, Türk Ceza Kanunu, s.1717

⁷² Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 21.09.2009 tarih 2008/15833 Esas ve 2009/405 sayılı kararı (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

En üst dereceli kolluk amirinin idari görevleri sırasında işlediği zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunun resen soruşturulmasına karşın, aynı suçun adli görev kapsamında işlenmesi durumunda bu kişilerle hiçbir bağlantısı olmayan HSYK’dan soruşturma izni alınması hukuken doğru değildir. Dolayısıyla bu suçların herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm kolluk görevlileri tarafından (en üst dereceli kolluk amirleri tarafından adliyeye ilişkin görevlerin ifası sırasında) işlenmesi halinde resen soruşturulması yönünde yasal değişiklik yapılmalıdır.

2. Şikâyet Şartı

Kolluk görevlisinin, görevin icrası sırasında gereksiz kuvvet kullanılması sonucunda kişinin yaralanması eylemi aynı zamanda “kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzun kötüye kullanılması” niteliğinde olduğundan dolayı failin eylemi TCK’nın 86/3-d maddesi kapsamına girmektedir. Bu nedenle fiil basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olsa dahi şikâyete tabi olmayacak ve uzlaşma kapsamına da girmeyecektir.⁷³

3. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, mahkeme tarafından yargılama sonunda verilen ceza iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise ve failin CMK 231/6. maddesindeki şartları taşıması ve yerine getirmesi durumunda, kurulan hükmün fail hakkında hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade etmektedir. Hukukumuzda CMK 231. maddesindeki şartların taşınması ve yerine getirilmesi halinde, tüm suçlar açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanması mümkündür.

AİHM Eski-Türkiye davasında, sanık polis memuru hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını, mahkûmiyet hükümlerinin etkisiz kalmasına yol açtığı gerekçesiyle “kabul edilemez tedbirler” kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM’e göre, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesi ile düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulaması, sanıkların cezadan muaf

⁷³ PARLAR/HATİPOĞLU, s.3952-3954; MERAN, s. 1244; EVLİAYOĞLU, s.581; GÖKCAN, s.630; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s.7222; Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin eyleminin aynı zamanda TCK’nın 86/3.d maddesi kapsamına girmesi nedeniyle şikâyet tabi olamayacağına ilişkin Yargıtay 1. Ceza Dairesi’nin 04.04.2007 tarih ve 2007/2559 Esas, 2007/2343 sayılı Kararı şu şekildedir: “Sanığın çifçi malları koruma bekçisi olması nedeniyle, TCK.nun 256. maddesi uyarınca TCK.nun 86/3-d maddesi gereği hükmedilen cezada 1/2 oranında artırım yapılmaması aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.”; Malkoç, TCK’nın 256. maddesinde kasten yaralama suçuna atıf yapılması ve kasten yaralama suçu içerisinde şikâyete tabi olanların da bulunması nedeniyle, suçun şikâyete tabi olabileceğini savunmuştur. Bkz; MALKOÇ, Türk Ceza Kanunu, s.1717

tutulması ile sonuçlanmaktadır. Bunun nedeni, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, suçlunun bu karara uyması koşuluyla, mahkûmiyeti ceza dâhil olmak üzere tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırmasıdır. AİHM, yerel mahkeme kararının, hâkimlerin, hukuka aykırı ciddi davranışlara hiçbir şekilde göz yumulamayacağını göstermekten ziyade, bu tür davranışların sonuçlarını aza indirmek amacıyla takdir yetkilerini kullandıklarını gösterdiğini ifade etmiştir.⁷⁴

AİHM bu kararıyla kolluk görevlilerinin, kişilere karşı haksız güç kullanımı sonucu verilen cezalarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Kolluk görevlilerinin, devletin gücünü arkasına alarak kişilere orantısız güç kullanmasının engellenmesi, insan haklarına aykırı davranışların tekrarının önlenmesi ve cezaların caydırıcı bir güce sahip olması için CMK 231. maddesinde değişiklik yapılmalıdır. Aksi takdirde AİHM tarafından yaşama hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilebilecek suçlar açısından CMK 231. maddesinin uygulanması nedeniyle ülkemiz aleyhine ihlal kararları verilmeye devam edilecektir.

4. Dava Zamanaşımı

Kolluk görevlisi, görevi sırasında, kasıtlı olarak sınırı aşmış güç kullanması halinde, TCK'nın 256. maddesinin gönderme yaptığı TCK'nın 86 ve/veya 87 maddelerine göre cezalandırılacağından dolayı, dava zamanaşımı süresi, TCK'nın 86. maddesinin uygulandığı suçlarda sekiz yıl, TCK'nın 87. maddesinin uygulandığı suçlarda ise on beş yıldır.⁷⁵

III. SONUÇ

Devletin meşru ve silahlı gücü olan kolluk kuvvetlerinin karşısında, kendi amaçlarını gerçekleştirmek için her türlü yasa dışı davranış sergileyen kişi ve oluşumlar yer almaktadır. Hukuk devleti ilkelerine bağlı ve yasal

⁷⁴ Eski-Türkiye Kararı, 8354/04, 5 Haziran 2012, p. 36.

⁷⁵ TCK'nın 87/1. maddesinin uygulandığı durumlarda, kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olamayacağına dikkat edilmelidir. Dolayısıyla hükmün TCK'nın 86/1. maddesinden başlayacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle TCK'nın 87. maddesinin uygulanmasında, dava zamanaşımı süresi onbeş yıldır. Konuya ilişkin Yargıtay 3. CD'nin 11.02.2009 Tarih ve 2008/16714 Esas, 2009/1915 sayılı Kararı şu şekildedir: *"Samğin mağdurenin yüzünde sabit ize yol açan fiilinin 5237 S.K.un 86/2 madde kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, buna göre temel cezanın 5237 TCK.nun 86/1 maddesi uyarınca belirlenmesinin gerektiği gözetilmeksizin hüküm kurulması ve TCK.nun 87/1-son maddesi gereğince tayin olunacak cezanın 5 yıldan az olamayacağının gözetilmemesi aleyhde temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır."* Bknz; UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı

çerçeve de suç ve faille mücadeleleyi amaçlayan kolluk kuvvetlerinin görevlerini ifa ederken birçok zorlukla karşılaştığı bilinmektedir.⁷⁶ Ancak demokratik bir hukuk devleti olmanın doğal sonucu olarak devletten, yasalara aykırı hareket eden kişi veya örgütler gibi davranması beklenemez. Devletin yasal çerçevede hareket etmeksizin mücadele ettiği durumlarda, sorunların uzun vadede çözülmediği, sorunların daha da karmaşık hale geldiğini yaşanan tecrübeler göstermiştir. Bu nedenle devlet, yasa dışı davranış sergileyen kişi veya oluşumlarla (örgütlerle) mücadele ederken, AİHS vb. uluslararası hukuk kurallarını da dikkate alarak demokratik hukuk devletinde olması gereken düzenlemelere yer vermeli, keyfiliğe kaçabilecek şekilde kullanılmaya elverişli düzenlemelerden kaçınmalı ve uygulayıcıların yasal çerçevede hareket etmesini sağlayacak tedbirleri almalıdır.

İnsan hakları ihlallerinin asgariye indirilebilmesi amacıyla devlet; özellikle kolluk görevlilerinin liyakat usulüne göre göreve seçilmelerini, görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmeleri için gerekli olan ahlaki, psikolojik ve fiziksel niteliklere sahip olmalarını, zor ve özellikle de silah kullanma konusunda gerekli mesleki eğitim almalarını sağlamalıdır. Bu kişilerin bulundukları görevlere sürekli uygunluk içinde olup olmadıkları belirli aralıklarla denetlenmelidir. Kolluğun şiddet içermeyen araçların kullanımı, örneğin çatışmaları barışçıl bir biçimde çözüme kavuşturma, kalabalıkların davranışlarını anlama, ikna, müzakere ve arabulma gibi yöntemler de dâhil, çeşitli alternatif yöntemler kullanma hususunda eğitilmesi gerekir. Ancak insan haklarına saygılı, çağdaş, hoşgörülü, bilgili, sabırlı ve tecrübeli kolluk görevlilerinin yetişmesi ile insan hakları ihlallerinin en aza indirgenmesi amacına ulaşılabilecektir.

Kanunkoyucu, kişilerin beden bütünlüğü ve yaşam haklarına karşı işlenen suçlarda, gerçeğe ulaşmak amacıyla etkili ve hızlı bir soruşturmanın yapılabilmesi için uygun yasal ve idari çerçeveyi oluşturmalıdır. Kolluk görevlilerinin keyfi ve gücün kötüye kullanımı olarak değerlendirilebilecek davranışlarını koruyan bir sistem öngörmemelidir. Bu nedenle kolluk görevlilerinin aşırı güç kullanımına ilişkin soruşturmalarda, soruşturma izni usulünün uygulanmaması gerekir. Bu suçların herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm kolluk görevlileri tarafından (en üst dereceli kolluk amirleri tarafından adliyeyle ilişkin görevlerin ifası sırasında) işlenmesi

⁷⁶ ASLAN, s.42

halinde Cumhuriyet savcıları tarafından resen soruşturulması yönünde yasal değişiklik yapılmalıdır.

Kolluk görevlilerinin yetkilerini kötüye kullandıklarında, katı bir şekilde disiplin ve cezai yönden (caydırıcı düzenlemelerle) kanun önünde hesap vermesi sağlanmalıdır. Devletin gücünü arkasına alarak kişilere orantısız güç kullanmasının engellenmesi, insan haklarına aykırı davranışların tekrarının önlenmesi ve cezaların caydırıcı bir güce sahip olması için yaşama hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilebilecek suçlar açısından CMK 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmaması gerekir. AİHM de, Eski-Türkiye davasında, kolluk görevlisi hakkında kişilere karşı haksız güç kullanımı sonucu verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını, mahkûmiyet hükümlerinin etkisiz kalmasına yol açtığı gerekçesiyle “kabul edilemez tedbirler” kategorisinde değerlendirmiş ve böyle bir durumda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle ülkemiz aleyhine çıkan ihlal kararlarının önlenilmesi için CMK 231. maddesinde değişiklik yapılmalıdır.

Mevzuatımızda kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerine ilişkin kanun ve yönetmeliklerde ayrı ayrı bir çok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler bazen aynı ifadeleri tekrarlamakta, bazen de farklı şekillerde yorumlanabilecek ifadelere yer vermektedir. Bir çok hüküm ise yürürlük tarihinin eski olması ve değişiklik yapılmaması nedeniyle AİHM’in içtihatlarında belirttiği kıstaslara uygun değildir. Kolluğun zor kullanma yetkisini düzenleyen tüm bu hükümlerin ayrı bir kanunda toplanması, uygulama kolaylığının ve birliğin sağlanması adına yerinde olacaktır.

TCK’nın 256. maddesinde düzenlenen “zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması” suçunun oluşabilmesi için; failin zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi olması, zor kullanma yetkisinin kullanılmasını gerektirecek bir nedenin bulunması, kullanılan zorun kamu görevlisinin görevi sırasında ve görevinin gereği olması, görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması ve bu zor kullanımının kasta dayanması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Kolluk görevlisi, görevi sırasında, kasıtlı olarak sınırı aşıp güç kullanması halinde, TCK’nın 256. maddesinin gönderme yaptığı TCK’nın 86 ve/veya 87 maddelerine göre cezalandırılacaktır. Türk Ceza Kanunu’nun 86/3.d maddesinde “kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye

kullanılmak suretiyle” kasten yaralama suçu düzenlenmiştir. Kolluk görevlisinin, mevzuatın verdiği yetki ile zor kullanılmasını gerektiren bir nedenden dolayı güç kullanması sırasında, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanması ile zor kullanmasını gerektirecek hiçbir neden olmaksızın kişiler üzerinde zor kullanmasının aynı yaptırıma tabi tutulması hakkaniyete uygun değildir. Bu nedenle TCK’nın 256. maddesinin TCK’nın 86/87. maddelerine atıf yapmaksızın yeniden düzenlenmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Alçalar Mustafa, Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi, Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006

Artuk Mehmet Emin/GÖKCEN Ahmet/Yenidünya Ahmet Caner, Ceza Hukuk Özel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2010, 10.Baskı

Aslan Emin, Silah Kullanılması ile İlgili Uygulamalar ve Değerlendirmeler, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005

Crawshaw Ralph, “International Standards on the Right to Life and the Use of Force by Police”, The International Journal of Human Right, Vol.3, No.4 (Winter 1999), pp.67-91, Published by Frank Cass, London

Derdiman R. Cengiz, Polis Yönetimi ve Hukuku, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara 2007

Dönmezer Sulhi, Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005

Dutertre, Gilles, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Avrupa Konseyi Yayınları, Almanya 2003

Elban Hasan Kemal (Çeviren), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları–20 Seçme Karar, Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi, T.C. Yargıtay Başkanlığı, Şen Matbaa, Ankara 2011

Eryılmaz Mesut Bedri, 5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyet Kanundaki Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum; Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Legal Yayıncılık,

İstanbul Yaz 2007, Yıl: 4, Sayı: 11

Eryılmaz Mesut Bedri/Bozlak Ayhan, Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 83, Temmuz-Ağustos 2009

Evliyaoğlu Erkal, Kamu Görevlileri İle İlgili Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

Gerçeker Hasan, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2011

Gökcan Hasan Tahsin, Görevi Kötüye Kullanma, Zimmet, Banka Zimmeti, İrtikap, Rüşvet Suçları ve Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008,

Gözler Kemal, İdare Hukukuna Giriş, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa 2011, 13. Baskı

Gündel Ahmet, Türk Ceza Kanunu Açıklaması, Ankara 2009

Harris David/O'boyle Michael/Warbrick Colin, Law of the European Convention on Human Rights, Oxford University Press, New York, 2009

223

Karagöz Ahmet, Özel Güvenlik Kuruluşları Eğitimi, Görev ve Yetkileri, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005

Korff, Douwe, The Right to Life, Council of Europe, Belçika 2006

Kratochvíl Jan, The Right to Life in the Perspective of the Human Rights Committee and the European Court of Human Rights, 2006, s.5, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=951225, Erişim Tarihi: 03.03.2012

Malkoç İsmail, Açıklamalı-Gerekçeli Memur Yargılaması, Malkoç Kitabevi Yayınları, Ankara 2006

Malkoç İsmail, Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, Malkoç Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, İkinci Cilt

Meran Necati, Yeni Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007

Osmanoğlu M. Kerem, Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve İnsan Hakları, Beta Yayınları, İstanbul 2012

Ovey Clare/White Robin, The European Convention On Human Rights, Oxford University Press, New York, 2006

Özbek Veli Özer/Kanbur Nihat/Bacaksız Pınar/Doğan Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, 2. Bası

Özgenç İzzet; “Kolluk Görevlilerinin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi”, Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri- II, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008

Parlar Ali/Hatipoğlu Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Seçkin Yayınları, Ankara 2010, 4. Cilt

Reid Karen, A Practitioner’s Guide to The European Convention on Human Rights, Sweet & Maxwell, London, 2012

Soyaslan Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, 8. Baskı

Şafak Ali, “Polisin Kuvvete Başvurma Yetkisi, Zora Başvurma Türleri ve Sınırı Aşma Sorunu”, Polise Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamaları Eğitim Projesi (MUYEP) Tebliğleri- II, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008

Şirin Osman, Silah Kullanan Kolluk Görevlileri Hakkında Verilen Yargıtay Kararları, Kolluğun Silah Kullanma Yetkisi, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, No:6, İstanbul 2005

Tezsever Serhat, Polisin Yetkileri, 3. Baskı, İstanbul 1993

Yaşar Osman/Gökcan Hasan Tahsin/Artuç Mustafa, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, Cilt 5

Yenisey Feridun, Kolluk Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2009

Yenisey Feridun, Kolluk Kanunu Nasıl Olmalıdır?, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Legal Yayıncılık, İstanbul Yaz 2007, Yıl: 4, Sayı: 11